Rammer og muligheter for økologisk kompensasjon

Håvard Bergheim, stipendiat NMBU

16. september 2025

Norwegian University of Life Sciences

Økologisk kompensasjon

- Den ansvarlige for naturforringelse skal gjennomføre kompensasjonstiltak utenfor det området som utbyggingen berører
  - Kompensasjonstiltakene: naturrestaurering og vern/beskyttelse av natur

Økologisk kompensasjon

- Den ansvarlige for naturforringelse skal gjennomføre kompensasjonstiltak utenfor det området som utbyggingen berører
  - Kompensasjonstiltakene: naturrestaurering og vern/beskyttelse av natur
- Et prinsipp for planlegging av nye tiltak

Figur 2-8 Flomskog reetableres på dyrka mark sør for Kåsadammen med mandelpiltrær og annen flomskogsvegetasjon hentet fra kroksjøen på vestsiden av E6 som uansett vil gå tapt (Kilde: Norconsult).

Kompensasjon for massedeponi

Ramlo Sandtak driver flere massedeponi. her fra deponiet "Bjørka" i Bratsberg.

Kompensasjon for massedeponi

Ramlo Sandtak driver flere massedeponi. her fra deponiet "Bjørka" i Bratsberg.

Kompensasjon for massedeponi

Ramlo Sandtak driver flere massedeponi. her fra deponiet "Bjørka" i Bratsberg.

Effekter på arealbruk

- Kan rettferdiggjøre nødvendige naturinngrep (masseuttak, deponier, mudring etc.)

Effekter på arealbruk

- Kan rettferdiggjøre nødvendige naturinngrep (masseuttak, deponier, mudring etc.)
- Allerede forringede arealer (nedlagte masseuttak, deponier etc.) kan blir etterspurt som «restaurerbare» arealer

Effekter på arealbruk

- Kan rettferdiggjøre nødvendige naturinngrep (masseuttak, deponier, mudring etc.)
- Allerede forringede arealer (nedlagte masseuttak, deponier etc.) kan blir etterspurt som «restaurerbare» arealer

Rettslige rammer

- Forankret i «tiltakshierarkiet» (EU/2014/52)

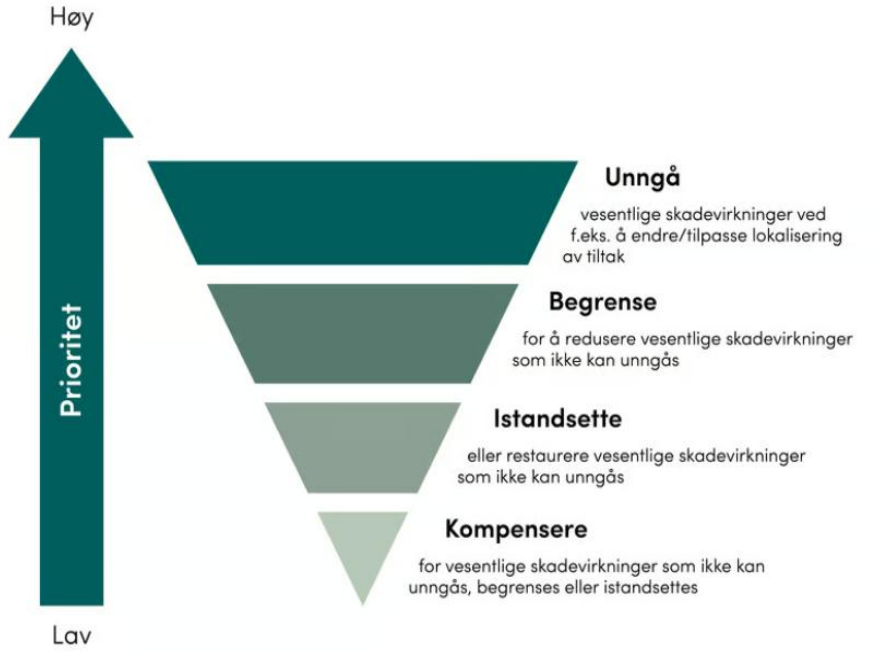

Fra Miljødirektoratets KU-veileder

Rettslige rammer

- Forankret i «tiltakshierarkiet» (EU/2014/52)
- Nasjonale prinsipper som etterlever internasjonale standarder
  - Økologisk likhet, addisjonalitet, nærhet, sikring og tiltakshierarkiet

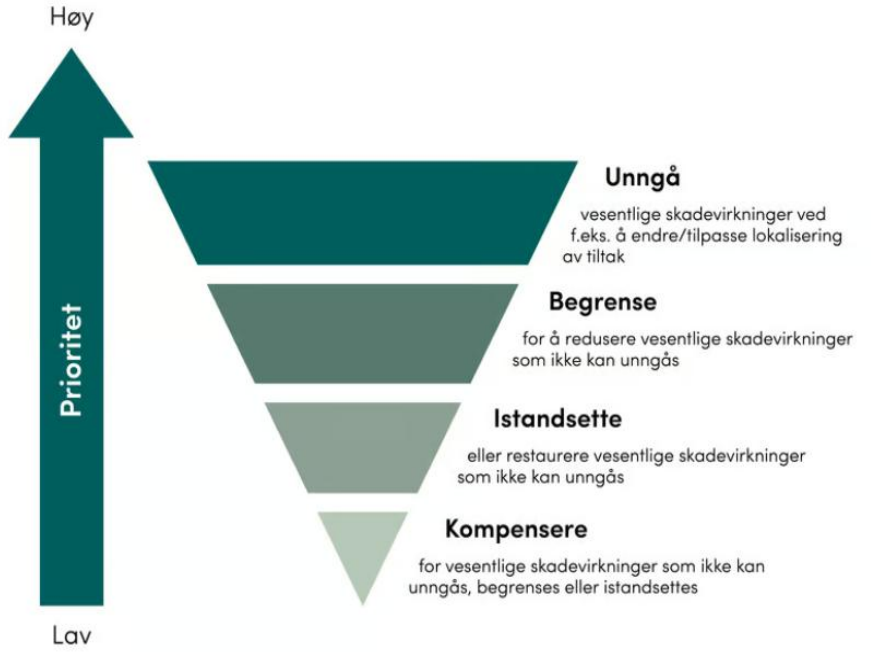

Fra Miljødirektoratets KU-veileder

Rettslige rammer

- Forankret i «tiltakshierarkiet» (EU/2014/52)
- Nasjonale prinsipper som etterlever internasjonale standarder
  - Økologisk likhet, addisjonalitet, nærhet, sikring og tiltakshierarkiet
- Basert på «pollluter pays principle» (EØS-avtalen, men også i naturmangfoldloven § 11)

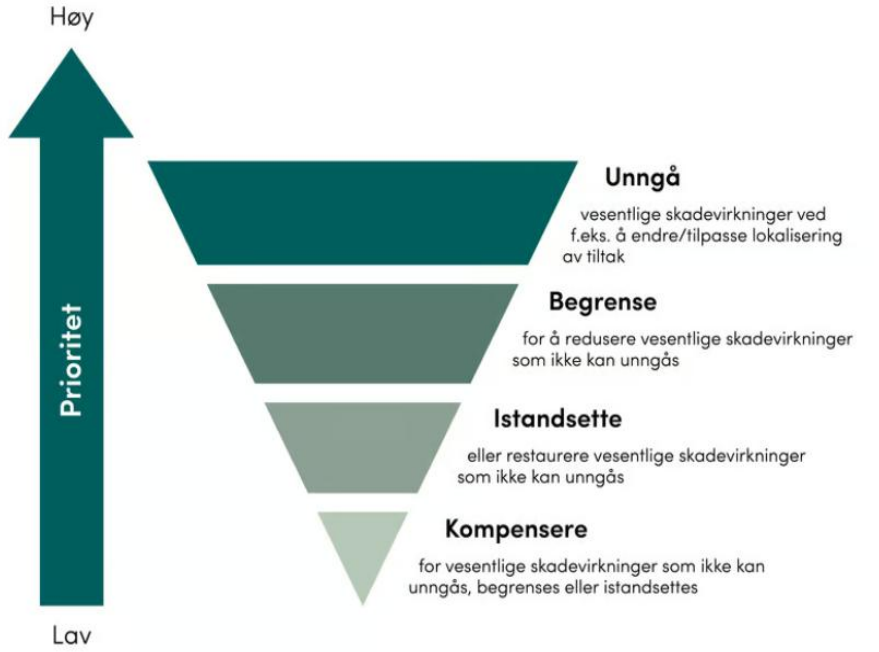

Fra Miljødirektoratets KU-veileder

Rettslige rammer

- Forankret i «tiltakshierarkiet» (EU/2014/52)
- Nasjonale prinsipper som etterlever internasjonale standarder
  - Økologisk likhet, addisjonalitet, nærhet, sikring og tiltakshierarkiet
- Basert på «pollluter pays principle» (EØS-avtalen, men også i naturmangfoldloven § 11)
- «Kritikk for å kunne bli brukt som en «license to trash»

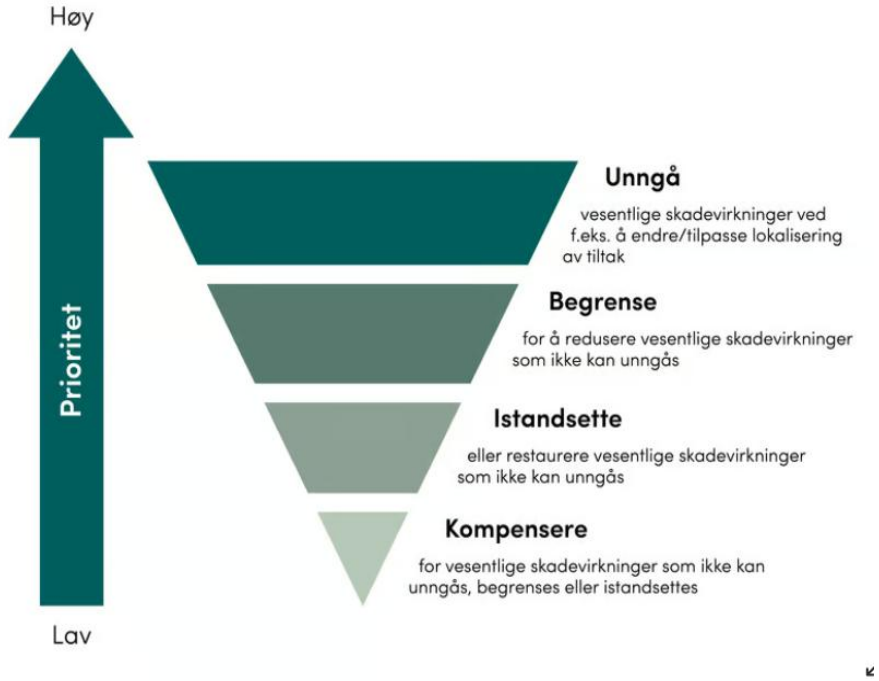

Fra Miljødirektoratets KU-veileder

Politikk og praksis

- Økt fokus de siste årene
  - Kunming-Montreal GBF (Naturavtalen) 30 x 30
  - Meld. St. 35 (2023-2024), NTP (2025-36)
  - Arealnøytrale kommuner
  - Statens Vegvesen gjør pilotprosjekter

Politikk og praksis

- Økt fokus de siste årene
  - Kunming-Montreal GBF (Naturavtalen) 30 x 30
  - Meld. St. 35 (2023-2024), NTP (2025-36)
  - Arealnøytrale kommuner
  - Statens Vegvesen gjør pilotprosjekter
- Behov for å sikre areal på andre måter enn frivillig vern

Politikk og praksis

- Økt fokus de siste årene
  - Kunming-Montreal GBF (Naturavtalen) 30 x 30
  - Meld. St. 35 (2023-2024), NTP (2025-36)
  - Arealnøytrale kommuner
  - Statens Vegvesen gjør pilotprosjekter
- Behov for å sikre areal på andre måter enn frivillig vern
- Flere frivillige initiativ (BREAAM)

Viktige forutsetninger

- At utbygger gjennomfører kompensasjon
  - Særlig gjennom offentlige tillatelser

Viktige forutsetninger

- At utbygger gjennomfører kompensasjon
  - Særlig gjennom offentlige tillatelser
- Tilgang til arealer
  - For aktive restaureringstiltak og langsiktig sikring mot omdisponering

Åkersvika ved Hamar

Kan myndighetene pålegge utbyggere økologisk kompensasjon?

- KU-forskriften § 29. Sluttbehandling av saken:
  - (3) Det skal stilles vilkår for å unngå, begrense, istandsette og om mulig **kompensere** vesentlige virkninger for miljø og samfunn. Ansvarlig myndighet skal påse at forslagsstiller overholder vilkårene

Kan myndighetene pålegge utbyggere økologisk kompensasjon?

- KU-forskriften § 29. Sluttbehandling av saken:
  - (3) Det skal stilles vilkår for å unngå, begrense, istandsette og om mulig **kompensere** vesentlige virkninger for miljø og samfunn. Ansvarlig myndighet skal påse at forslagsstiller overholder vilkårene
- KU-forskrift er ikke selvstendig rettslig grunnlag for å stille vilkår; må se til sektorlovgivning

Vilkår under sektorlovgivning

- Tvilsomt om plan- og bygningsloven § 12-7 gir hjemmel for vilkår om økologisk kompensasjon

Vilkår under sektorlovgivning

- Tvilsomt om plan- og bygningsloven § 12-7 gir hjemmel for vilkår om økologisk kompensasjon
- Energiloven § 3-5
  - Ja – gir hjemmel for økologisk kompensjon

Vilkår under sektorlovgivning

- Tvilsomt om plan- og bygningsloven § 12-7 gir hjemmel for vilkår om økologisk kompensasjon
- Energiloven § 3-5
  - Ja – gir hjemmel for økologisk kompensjon
  - Skaidi-Lebesby (kompensasjon for Dverggås)

Tilgang til og sikring av arealer

- Ekspropriasjon spiller en viktig rolle

  Ikke ekspropriasjonshjemmel i oreigningsloven § 2 eller veglova § 50

Tilgang til og sikring av arealer

- Ekspropriasjon spiller en viktig rolle

  Ikke ekspropriasjonshjemmel i oreigningsloven § 2 eller veglova § 50

- Men mulig etter plan- og bygningsloven § 16-2

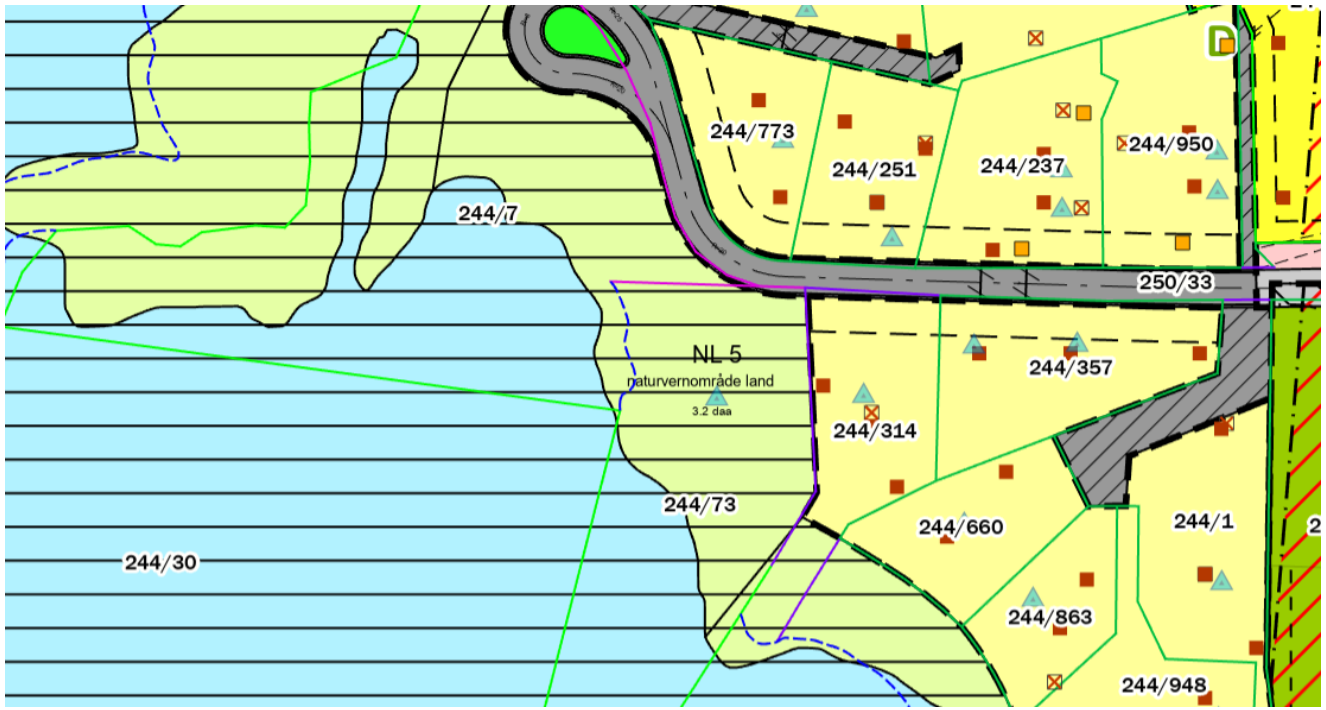

Avslutning

- Økologisk kompensasjon basert på «soft law»
  - Men muligheter til å stille vilkår i energisaker
  - Nasjonale prinsipper som etterlever internasjonale standarder

Avslutning

- Økologisk kompensasjon basert på «soft law»
  - Men muligheter til å stille vilkår i energisaker
  - Nasjonale prinsipper som etterlever internasjonale standarder
- Kompensasjon gjennomføres primært som frivillig vern
  - Behov for ekspropriasjonshjemler (kommer?)

Avslutning

- Økologisk kompensasjon basert på «soft law»
  - Men muligheter til å stille vilkår i energisaker
  - Nasjonale prinsipper som etterlever internasjonale standarder
- Kompensasjon gjennomføres primært som frivillig vern
  - Behov for ekspropriasjonshjemler (kommer?)
- Bindende regler om økologisk kompensasjon kommer!?

MDGs krav for å støtte Støre: Full stans i nedbygging av natur

Hvis MDG blir sittende med makt etter valget, vil de bruke den til å prøve å tvinge gjennom et svært inngripende og kontroversielt tiltak.

Mads Nyborg Støstad
Journalist

Vi rapporterer fra Sognsvann, Oslo

Publisert 3. sep. kl. 07:31
Oppdatert 3. sep. kl. 10:17

Avslutning

- Økologisk kompensasjon basert på «soft law»
  - Men muligheter til å stille vilkår i energisaker
  - Nasjonale prinsipper som etterlever internasjonale standarder
- Kompensasjon gjennomføres primært som frivillig vern
  - Behov for ekspropriasjonshjemler (kommer?)
- Bindende regler om økologisk kompensasjon kommer!?
- Kan skape et marked for restaurerbare arealer, også deponier, masseuttak og riggområder

MDGs krav for å støtte Støre: Full stans i nedbygging av natur

Hvis MDG blir sittende med makt etter valget, vil de bruke den til å prøve å tvinge gjennom et svært inngripende og kontroversielt tiltak.

Mads Nyborg Støstad
Journalist

Vi rapporterer fra Sognsvann, Oslo
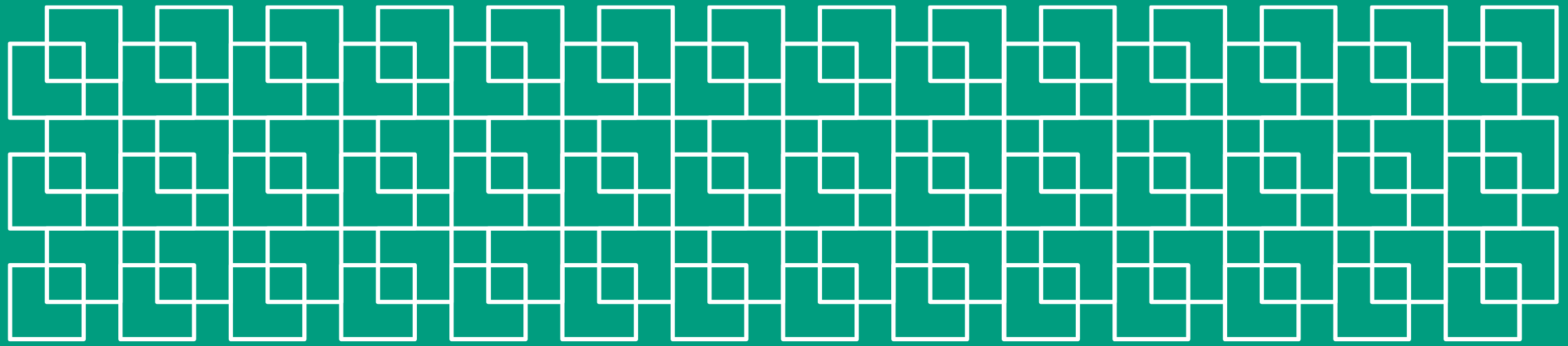
Publisert 3. sep. kl. 07:31
Oppdatert 3. sep. kl. 10:17